Socca
Uudenmaan
sosiaalialan osaamiskeskus

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta 1.2.2023
Asiantuntijalausunto: Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Asia: HE 322/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus pitää tarpeellisena ehdotettua lakia hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että lakiin lisätään säännökset yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle hyvinvointialueelle maksettavasta 'yliopistosairaalalisästä'. Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKKI) on välttämätöntä kohdentaa erillistä rahoitusta, joka ei ole pois sosiaali- ja terveyspalveluista, jotta vaikuttavia palveluja voidaan kehittää. Kiinnitämme huomiota siihen, että lakiehdotuksessa rahoitusta ei kohdenneta sosiaalihuollon TKKI-toimintaan tai yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen vastuulle kuuluviin yhteistyöaluetasoisiin sosiaalihuollon koordinointitehtäviin.

Sosiaalihuollon asiakkailla on oikeus tutkittuun tietoon perustuviin, vaikuttaviin ja parhaiden osaajien toteuttamiin palveluihin samoin kuin terveydenhuollon asiakkailla. Sosiaalihuollosta puuttuvat kuitenkin rakenteet ja rahoitus vaikuttavien palvelujen kehittämiseen, tutkimiseen ja käyttöönottoon. Sosiaalihuollon tutkimusperustaisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi esitämme että:

- sosiaalihuollon TKKI-toimintaan kohdennetaan erillisrahoitus yliopistosairaaloita vastaavalla tavalla
- hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille kohdennetaan valtion koulutuskorvausta sosiaalityön perus- ja erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kuluihin
- sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavat tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rakenteet sosiaalihuollon tarpeet ja erityispiirteet huomioiden.

Eduskunta edellytti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain eduskuntakäsittelyn yhteydessä vuonna 2021, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt huomiota sosiaalihuollon TKKI-rakenteiden vahvistamiseen viimeksi yliopistollisen sairaalan tehtävien täsmentämistä koskevan lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä (StVM 36/2022 vp). Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan kyseinen lakiesitys olisi vastannut osittain eduskunnan lausumaan.

Kiinnitämme huomiota siihen, että yliopistollisen sairaalan tehtäviä ja rahoitusta koskeva sääntely ei vastaa sosiaalihuollon TKKI-toiminnan vahvistamiseen liittyviin tarpeisiin. Sosiaalihuolto eroaa luonteeltaan erityisesti erikoissairaanhoidosta ja edellyttää sosiaalihuollon erityispiirteet huomioivia TKKI-rakenteita. Sosiaalihuollon vaativimpien palvelujen ja TKKI-toiminnan kehittäminen ja johtaminen edellyttää vahvaa sosiaali-

huollon erityisosaamista eivätkä nämä tehtävät ole sellaisenaan sijoitettavissa yliopistollisen sairaalan tehtäviksi. Näiden rakenteiden luominen, ylläpitäminen ja koordinointitehtävän hoitaminen edellyttävät myös riittäviä taloudellisia ja henkilöstöresursseja.

Hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisältöä ja valmistelua koskevassa asetusehdotuksessa (VN/31113/2022) esitetään tarkennuksia myös sosiaalihuollon vaativimpien palvelujen ja TKKI-toiminnan koordinointiin liittyviin tehtäviin ja vastuisiin. Näihin tehtäviin ei kuitenkaan kohdennettaisi rahoitusta. Asetusehdotus ei myöskään vastaa tarpeeseen luoda sosiaalihuoltoon vahvempia tutkimusta, koulutusta, kehittämistä ja käytännön työtä yhdistäviä rakenteita, koska yhteistyösopimuksessa sovittaisiin lähinnä nykyisen pirstaleisen TKKI-toiminnan koordinoinnista.

Sosiaalihuollon TKKI-toimintaan kohdentuva valtionrahoitus muodostuu sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustuksesta, jonka taso on ollut vuosittain noin kolme miljoonaa euroa, ja sosiaalityön tutkimuksen valtionavustuksesta, jonka taso on vuonna 2023 viisi miljoonaa euroa. Sosiaalityön koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista ei makseta valtion koulutuskorvausta kuten lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvistä harjoitteluista. Laadukas sosiaalityön opetus kuitenkin edellyttää resursseja opiskelijoiden ohjaukseen käytännönopiskelupaikoissa samoin kuin muissa sosiaali- ja terveysalan tutkinnoissa.

Sosiaalihuollon TKKI-toiminnan koordinointiin, tiiviin käytäntöyhteyden varmistamiseen sekä tutkimukseen perustuvien työmenetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon tulee kohdentaa rahoitusta yliopistosairaaloita vastaavalla tavalla. Yliopistosairaaloiden osalta TKKI-toiminnan ylläpitämisen rahoitustarpeeksi on arvioitu 10 % sairaalan kokonaiskustannuksista. Vastaava laskelma tulisi tehdä myös sosiaalihuollon TKKI-toiminnan ja vaativimpien palvelujen kustannuksista. Sosiaalihuollon TKKI-toimintaan tulee osoittaa oma erillisrahoitus, joka ei ole pois sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksesta. Lisäksi sosiaalityön koulutuksesta tulee maksaa valtion koulutuskorvausta lääkäri- ja hammaslääkärikoulutusta vastaavalla tavalla. Tämä mahdollistaisi osaltaan yliopistosairaaloita vastaavien TKKI-rakenteiden luomisen, kun laadukkaaseen sosiaalityön käytännönopetukseen voitaisiin kohdentaa henkilöresursseja hyvinvointialueilla.

Sosiaalialan tutkimusperustaisuuden ja osaamisen vahvistamiseksi tuleville yhteistyöalueille tulisi perustaa yliopistollisia sote-keskuksia tai opetus- ja tutkimusklinikoita, jotka toimisivat sosiaalialan opetuksen ja tutkimuksen huippuyksiköinä. Keskukset voisivat rakentua hyvinvointialueiden, korkeakoulujen ja sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyössä, mikä varmistaisi opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen yhteyden sekä vaikuttavien käytäntöjen levittämisen. Keskusten perustaminen edellyttää sosiaalihuollon palvelutoiminnan yhteyteen sijoittuvia tutkimuksen ja opetuksen tehtäviä, esimerkiksi yliopistojen ja hyvinvointialueiden yhteisiä kaksoistehtäviä. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan uusia taloudellisia ja henkilöstöresursseja niin hyvinvointialueille kuin yliopistoillekin.

Helsingissä 31.1.2023

Kaisa Pasanen
Kehittämispäällikkö
Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca
kaisa.e.pasanen@hus.fi